

Hoofdstuk 4

Binnenklasdifferentiatie en integrale leerlingzorg

4

Didactische fiches

4. Binnenklasdifferentiatie en integrale leerlingzorg in de klas - Didactische fiches

INHOUD

<i>Handleiding</i>	45
<i>Schematisch overzicht</i>	46
<i>Fiche 1 - Leerlingen geven elkaar leertips</i>	47
leerproces/leerstof	
<i>Fiche 2 - Leerlingen studeren schema's stapsgewijze in</i>	49
leerproces/leerstof	
<i>Fiche 3 - Leerlingen beoordelen eigen leerproces</i>	51
leerproces/evaluatie	
<i>Fiche 4 - Leerlingen interpreteren vragen correct</i>	53
leerproces/evaluatie	
<i>Fiche 5 - Leerling plannen en krijgen inzicht in tijdsbesteding</i>	55
leerproces/huistaken	
<i>Fiche 6 - Leerlingen bouwen een redenering op</i>	57
didactiek/leerstof	
<i>Fiche 7 - Leerlingen zien gelijkenissen tussen leerstofonderdelen</i>	59
didactiek/leerstof	
<i>Fiche 8 - Leerlingen weten wat ze moeten kennen en kunnen</i>	61
didactiek/evaluatie	
<i>Fiche 9 - Leerlingen linken vragen aan leerstofonderdelen</i>	63
didactiek/evaluatie	
<i>Fiche 10 - Voorkomen dat leerlingen vragen blanco laten</i>	65
didactiek/evaluatie	
<i>Fiche 11 - Nagaan of leerlingen zelfstandig leerstof verwerken</i>	67
didactiek/evaluatie	
<i>Fiche 12 - Leerlingen studeren tekeningen, kaarten en schema's</i>	69
didactiek/huistaken	
<i>Fiche 13 - Leerlingen beschikken over het nodige materiaal</i>	71
management/leerstof	
<i>Fiche 14 - Begrip en basiskennis van leerlingen controleren</i>	73
management/evaluatie	

Fiche 15 - Snel een beeld krijgen van inzicht van leerlingen	75
management/evaluatie	
Fiche 16 - Leerlingen leren regelmatig studeren	77
management/huistaken	
Fiche 17 - Leerlingen vullen agenda correct in	79
management/huistaken	
Fiche 18 - Afleiding door auditieve prikkels voorkomen	81
differentiatie/leerstof	
Fiche 19 - Niveaunderschillen tussen leerlingen opvangen	83
differentiatie/leerstof	
Fiche 20 - Hulpmiddelen bij evaluatie taalvakken	85
differentiatie/evaluatie	
Fiche 21 - Hulpmiddelen bij evaluatie wiskunde/zaakvakken	87
differentiatie/evaluatie	
Fiche 22 - Overbelasting voorkomen	89
differentiatie/huistaken	

HANDLEIDING

De didactische fiches zijn een aanvulling op de traditionele onderwijstechnieken. Alle fiches kunnen afzonderlijk toegepast worden. Zelfs de verschillende klassituaties die op een fiche beschreven staan, kunnen los van elkaar in de praktijk worden gebracht.

Kies een fiche uit als antwoord op een vraag die je stelt. Neem de tijd om die fiche rustig door te nemen. Pas dan die ene fiche of die ene klassituatie toe. Je zal snel merken dat de meeste fiches makkelijk toepasbaar zijn. Ook zal je ervaren dat de betrokkenheid van de leerlingen sterk toeneemt.

In deze didactische fiches komen volgende aspecten aan bod:

- leerproces activeren en vaardigheden bijbrengen
- didactiek
- klasmanagement
- binnenklasdifferentiatie

- leerstof
- evaluatie
- huistaken en lessen

SCHEMATISCH OVERZICHT

	leerstof	evaluatie	huidstaken
leerproces	1. Elkaar leertips geven 2. Schema's instuderen	3. Eigen leerproces beoordelen 4. Vragen interpreteren	5. Plannen en tijdsbesteding
didactiek	6. Opbouwen redenering 7. Leerstofonderdelen	8. Leerstofoverzicht 9. Vragen linken aan handboek 10. Blanco vragen 11. Zelfstandig leerstof verwerken	12. Studeren tekeningen, schema's en kaarten
management	13. Materiaal	14. Begrip en basiskennis 15. Inzicht	16. Regelmatig studeren 17. Agenda correct invullen
differentiatie	18. Auditieve prikkels 19. Niveauverschillen tussen leerlingen	20. Hulpmiddelen taalvakken 21. Hulpmiddelen wiskunde zaakvakken	22. Overbelasting voorkomen

FICHE 1 - LEERLINGEN GEVEN ELKAAR LEERTIPS

LEERPROCES/LEERSTOF

Klassituatie

De leerlingen geven elkaar leerhulp.

1. De leerlingen studeren een leerstofonderdeel in de klas.
2. Per twee ondervragen de leerlingen elkaar.
3. Ze geven elkaar leerhulp en tips.
4. De leerkracht verzamelt de tips op het bord.
5. De duo's zijn ervoor verantwoordelijk dat beide leerlingen de leerstof kennen.
6. Er volgt een klassikale proeftoets.
7. De duo's verbeteren elkaars antwoorden en coachen voor een nieuwe proeftoets.

Voordelen

- Leerlingen blijven actiever.
- Leerlingen leren zelfstandiger werken.
- Coachen betekent ook bewuster omgaan met leerstof.
- Opvragen gebeurt individueel met directe feedback.
- Op sociaal gebied is dit voor de leerlingen een enorme verrijking.
Ook zwakkere leerlingen worden ingeschakeld om anderen te helpen.
Bijvoorbeeld: 'ondervragen van een sterkere leerling'.
- De leerkracht kan leertips geven.

Nadelen

- De klas is rumoeriger.
- De leerkracht verliest sneller het overzicht.
- Het tempoverschil tussen leerlingen kan groot zijn.
Vang dit op met verrijkingstaken.
- Deze manier van werken is enkel mogelijk bij goed afgebakende lesonderdelen.

Materiaal

- correctiesleutels
- afgebakende doelstellingen over de leerstof die de leerlingen moeten kennen

Vorbereiding

Leerlingen leren wat coachen bij het studeren betekent:

- De medeleerling opvragen over de leerstof.
- De medeleerling hulp geven om een deel van de leerstof te kennen.
- De medeleerling uitleg geven bij een techniek of oefening.

Afspraken maken over coaching:

- Waar? Moet het in hetzelfde klaslokaal?
- Hoe? Mag er gepraat worden? Hoe luid? Hoe lang?
- Wat als een leerling niet met de coach wil samenwerken?
Mogen groepjes gewisseld worden?

FICHE 2 - LEERLINGEN STUDEREN SCHEMA'S STAPSGEWIJZE IN

LEERPROCES/LEERSTOF

Klassituatie

De leerkracht legt een complex schema uit dat de leerlingen moeten instuderen.

1. De leerkracht schrijft de titel en de structuur van het schema op het bord en legt uit waarover het gaat.
2. De titel en het schema worden verborgen.
3. De leerlingen schrijven uit hun hoofd de titel en de structuur van het schema op hun droog-uitwisbaar bordje.
4. De leerkracht gaat na of dit gelukt is.
5. De leerlingen studeren het rooster in (aantal rijen en aantal kolommen).
6. Ze leren de titels van de kolommen uit het hoofd.
7. Ze oefenen de titels van de rijen in op het droog-uitwisbaar bordje.
8. Het schema wordt systematisch, rij per rij verder ingevuld en ingeoefend.

Opmerking:

Bij problemen zoekt men de oorzaak en geeft de leerkracht of een medeleerling uitleg. Bij elke stap gaat de leerkracht na of en in hoeverre de leerlingen de redenering mee volgen.

Opmerking:

Bij sommige schema's zijn er ook markeringen in kleur. Dit is een steun voor de leerlingen met een visueel geheugen, bijvoorbeeld: 'in het werkwoordschema: heden = groen, verleden = geel en toekomst = rood'.

Voordelen

- Alle leerlingen zijn actief bij de les betrokken.
- De leerlingen studeren in de klas, wat een tijdswinst voor thuis betekent.
- De leerkracht leert de leerlingen studeren.
- De leerlingen krijgen meer zicht op hun type van geheugen: auditief, visueel, motorisch.
- De leerlingen beseffen dadelijk dat ze de redenering niet volgen en kunnen snel gerichte vragen stellen.
- De leerkracht heeft dadelijk een beeld van de kennis en kunde van alle leerlingen van de klas.
- De leerkracht kan op die manier de snelheid van de redenering afstemmen op het tempo van de leerlingen.

Nadelen

- Snelle leerlingen hebben zo een uitgebreide opbouw vaak niet nodig. Daardoor kan hun aandacht verminderen.

Materiaal

Per leerling:

- een droog-uitwisbaar bordje of een doorschijnend plastieken mapje met daarin een wit blad
- een uitwisbare stift
- een wisser of vodje om het bordje proper te maken (wordt best aan het bordje vastgemaakt)

Voorbereiding

Bespreking van het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje:

- De leerkracht bouwt het schema op in verschillende stappen.
- Per stap toetst de leerkracht of de leerlingen het begrepen hebben. Leerlingen noteren op droog-uitwisbaar bordje.
- De leerkracht evalueert of de leerlingen de redenering kunnen volgen en past eventueel het tempo aan.

Voor het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje: zie ook:

Fiche 7: 'Hoe kan ik alle leerlingen bij het opbouwen van een redenering betrekken?'

Fiche 15: 'Hoe kan ik van alle leerlingen nagaan of ze de leerstof begrepen hebben en de nodige basiskennis bezitten?'

FICHE 3 - LEERLINGEN BEOORDELEN EIGEN LEERPROCES

LEERPROCES/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen beoordelen hun eigen studieproces.

1. De leerlingen studeren een afgebakend stuk leerstof in de klas.
2. Elke leerling beslist zelf wanneer hij/zij de leerstof voldoende onder de knie heeft om een proeftoets te maken.
3. De leerling maakt een proeftoets.
4. De leerling verbetert met het handboek de eigen proeftoets en geeft zichzelf punten.
5. De leerkracht controleert.
6. De leerkracht legt uit waarom een antwoord fout of onvolledig is.
7. De leerkracht geeft aan waar de leerling het juiste antwoord kan vinden.
8. De leerling beoordeelt de inschatting van het eigen leerproces en de eigen kennis.

Voordelen

- Leerlingen leren hun eigen kennis en kunde correct beoordelen.
- Leerlingen kunnen leertips en aanwijzingen krijgen.
- Leerlingen krijgen een beeld van de aard en de moeilijkheidsgraad van vragen die ze bij de toets kunnen verwachten.
- Leerkrachten krijgen een beeld van de manier waarop leerlingen studeren, vragen interpreteren en beantwoorden.
- Leerkrachten weten welke leerstofonderdelen nog niet begrepen zijn en welke onderdelen voor vele leerlingen een struikelblok vormen.

Nadelen

- Een proeftoets neemt tijd in beslag.
- Een proeftoets is enkel bruikbaar bij het testen van basisleerstof.

Materiaal

- proeftoets
- toetsen van vorige jaren. met puntenverdeling

Vooraf

Leerlingen leren wat 'proeftoets' betekent:

- Een toets over basisleerstof.
- Een toets om de resultaten van het eigen leerproces te beoordelen.
- Een toets die niet meetelt bij de eindbeoordeling.

Afspraken over proeftoetsen:

- Beklemtoon het belang van een realistisch beeld van het eigen kunnen.
Een proeftoets telt niet mee bij de eindbeoordeling, maar geeft aan de leerling wel heel wat informatie.
- Hoe? In bepaald schriftje, op een toetsenblaadje ...
- Hoe worden ze verbeterd?
 - Door de leerling zelf aan de hand van het handboek of de correctiesleutel.
 - Door een medeleerling (leerlingen verwisselen per twee hun blad).
- Rol van de leerkracht:
 - Na de proeftoets aangeven waar de juiste antwoorden te vinden zijn.
 - Leertips geven.

FICHE 4 - LEERLINGEN INTERPRETEREN VRAGEN CORRECT

LEERPROCES/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen markeren kernwoorden.

1. De leerlingen lezen een vraag en markeren de kernwoorden:
 - woorden die aangeven waarover de vraag gaat, bijvoorbeeld 'plooi kies'
 - woorden die aangeven wat de leerlingen moeten doen, bijvoorbeeld: 'teken'
 - signaalwoorden, bijvoorbeeld: 'niet'
2. De leerkracht dicteert een vraag en de leerlingen noteren enkel de kernwoorden.

De leerlingen nummeren de deelvragen.

1. De leerling leest de vraag en nummert de deelvragen.
Bijvoorbeeld: 'Tekn een plooi kies (1) en geef de functie ervan (2).'
2. De leerkracht dicteert een samengestelde vraag en de leerling noteert ze als verschillende deelvragen.

Voordelen

- De leerlingen structureren de vraag eerst alvorens ze te beantwoorden.
- Als de leerkracht vragen dicteert, kunnen leerlingen die traag schrijven dadelijk de kernwoorden noteren.
- Op die manier verkrijgt de leerkracht belangrijke informatie over de manier waarop een leerling een vraag interpreteert.

Nadelen

- Sommige leerlingen besteden teveel tijd aan het zoeken van kernwoorden in de vraag. Het oplossen van de vraag moet nog altijd de hoofdpdracht blijven.

Vooraf

- De leerkracht leert de leerlingen kernwoorden in vragen aanduiden. Bij de eerste toetsen gebeurt dit klassikaal.

FICHE 5 - LEERLING PLANNEN EN KRIJGEN INZICHT IN TIJDSBESTEDING

LEERPROCES/HUISTAKEN

Klassituatie

De leerkracht bepaalt hoeveel tijd de leerling aan een bepaalde taak/les mag besteden.

1. De leerkracht geeft aan hoe lang leerlingen een bepaalde les moeten studeren of hoe lang ze oefeningen moeten maken over een bepaald onderwerp. Bijvoorbeeld:
 - **talen** - vervoegingen studeren gedurende 15 minuten
 - **geschiedenis** - overzicht van de geschiedkundige periodes studeren gedurende 10 minuten
 - **wiskunde** - vergelijkingen oplossen gedurende 20 minuten
2. De volgende dag wordt geëvalueerd hoe grondig de leerlingen de leerstof kennen of hoeveel oefeningen ze correct hebben opgelost.
3. Op basis van deze ervaring markeren de leerlingen hun lessen en taken volgens moeilijkheidsgraad.

De leerlingen noteren bij elke les en elke huistaak hoeveel tijd ze eraan besteden.

1. De leerling neemt de agenda.
2. De leerling noteert steeds begin- en eindtijd van een bepaalde taak of de tijd die hij/zij eraan besteedt.

De leerlingen moeten voor het examen van een vak verschillende hoofdstukken/onderdelen leren.

1. De leerling noteert per onderdeel/hoofdstuk hoeveel tijd hij/zij eraan besteedt.
2. De leerling kijkt of hij/zij efficiënt en volgens een realistische tijdsindeling studeert. Bijvoorbeeld: 'Een leerling heeft 5 uur om een examen (4 hoofdstukken) voor te bereiden. Aan het eerste hoofdstuk besteedt hij/zij 3 uur. Voor de volgende 3 hoofdstukken blijft er nog slechts 2 uur over.'

Voordelen

- De leerlingen krijgen zicht op de tijd die ze aan iets moeten besteden.
- De leerlingen krijgen een objectief beeld van de vakken waarvoor ze veel inspanning moeten leveren en de vakken waarmee ze minder moeite hebben.
- De leerling ervaart welke onderdelen van een vak veel inspanning vragen en welke minder.
- De leerkrachten kunnen dit als aanknopingspunt gebruiken bij een gesprek over studieresultaten.

Opmerking

Voor trage, perfectionistische leerlingen kan de leerkracht een limiet stellen aan de tijd die ze maximaal aan een bepaalde taak of les mogen besteden. Zie ook: fiche 5 en 22.

Nadelen

- Sommige leerlingen concentreren zich meer op de klok dan op hun werk.

Materiaal

- een plaats in de agenda waar de leerlingen voor elke huistaak en elke les kunnen noteren hoeveel tijd ze eraan besteed hebben.

Vooraf

- Afspraken met de leerlingen over de bedoeling hiervan:
 - Nadien kunnen nagaan of de tijd goed is verdeeld.
 - Na verloop van tijd een beeld krijgen van de tijd die nodig is voor een bepaalde huistaak/les.
- Nadien kunnen beoordelen of de tijd efficiënt besteed is.
- Duidelijke afspraken over datgene wat niet de bedoeling is:
 - Op een goed blaadje bij een leerkracht komen te staan door veel tijd aan dat vak te besteden.
 - Meer tijd besteden aan het noteren van de tijd en het in het oog houden van de klok dan aan het studeren zelf.

FICHE 6 - LEERLINGEN BOUWEN EEN REDENERING OP

DIDACTIEK/LEERSTOF

Klassituatie

De leerlingen moeten de redenering om de oplossing te vinden opschrijven op hun droog-uitwisbaar bordje.

Voorbeelden:

1. De leerlingen krijgen een oefening en moeten aangeven welk oplossingschema ze daarbij gebruiken. Bijvoorbeeld:
 - merkwaardig product of distributiviteit
 - welk congruentiekenmerk van driehoeken
2. De leerlingen noteren het woord of woordgroep die aangeeft welke tijd van het werkwoord ze moeten gebruiken.
3. De leerlingen noteren kenmerken die belangrijk zijn voor het ontstaan en de ontwikkeling van een stad.
4. De leerlingen noteren waarmee men rekening moet houden bij het zoeken naar een locatie voor een fabriek.

Voordelen

- Alle leerlingen zijn actief bij de les betrokken.
- De leerkracht heeft dadelijk een beeld van de kennis en kunde van alle leerlingen van de klas.
- De leerlingen krijgen een beter zicht op de samenhang van de verschillende leerstofonderdelen.

Nadelen

- De leerlingen hebben geen schriftelijke neerslag waarnaar ze bij het studeren kunnen teruggrijpen.

Materiaal

Per leerling:

- een droog-uitwisbaar bordje of een doorschijnend plastieken mapje met daarin een wit blad
- een uitwisbare stif
- een wisser of vodge om het bordje proper te maken (wordt best aan het bordje vastgemaakt)

Vorbereiding

Bespreking van het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje:

- De leerkracht stelt een vraag.
- De leerlingen noteren het antwoord op hun bordje.
- De leerlingen steken het bord omhoog zodat de leerkracht het antwoord kan lezen.
- De leerkracht beoordeelt de antwoorden en geeft feedback.

Voor het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje: zie ook:

Fiche 2: 'Hoe leer ik leerlingen stapsgewijze schema's instuderen?'

Fiche 15: 'Hoe kan ik van alle leerlingen nagaan of ze de leerstof begrepen hebben en de nodige basiskennis bezitten?'

FICHE 7 - LEERLINGEN ZIEN GELIJKENISSEN TUSSEN LEERSTOFONDERDELEN

DIDACTIEK/LEERSTOF

Klassituatie

In de klas komt een leerstofonderdeel aan bod dat erg veel gelijkens vertoont met een onderdeel dat al eerder aan bod is gekomen.

1. De leerkracht legt een stuk leerstof uit en vraagt of de leerlingen gelijkens zien met leerstof die al eerder aan bod is gekomen.
2. De parallellen en de verschillen worden expliciet besproken.

**Tijdens een les komen verschillende zaken aan bod die erg veel gelijkens ver-
tonen.**

1. De leerkracht bespreekt een eerste item erg uitgebreid (alle leerlingen moeten die leerstof begrepen hebben).
2. Bij een gelijkaardig item benadrukt de leerkracht duidelijk de gelijkens en de verschillen met het vorige.
3. De leerlingen proberen bij een volgend item zelf de oplossing te vinden naar analogie met de twee voorgaande. Bijvoorbeeld:
 - **wiskunde:** het volume van cilinders en alle rechte prisma's is steeds 'oppervlakte grondvlak x hoogte'
 - **aardrijkskunde:** bij alle landen waar veel toerisme is zijn er gelijkens in de invloed hiervan op de economie
 - **Frans/Engels/Nederlands:** gelijkens in het gebruik van het bijwoord
 - **Frans:** gelijkens in vervoeging tussen de verschillende werkwoorden op -er

Voordelen

- De leerlingen leren efficiënter studeren.
- Als de leerkracht de leerlingen gevoelig maakt voor gelijkenissen binnen de leerstof, zullen ze na verloop van tijd uit zichzelf gelijkenissen opmerken.
- Leerlingen ontwikkelen de reflex om de leerstof te analyseren en te redeneren.

Vooraf

- De leerkracht heeft een duidelijk beeld van de gelijkenissen binnen de eigen leerstof.
- De leerkrachten maken onderling afspraken over het aanbrengen van gelijkaardige leerstof. Bijvoorbeeld: 'Het gebruik van het bijwoord in de verschillende talen. Het oplossen van vergelijkingen bij wiskunde en fysica'.

FICHE 8 - LEERLINGEN WETEN WAT ZE MOETEN KENNEN EN KUNNEN

DIDACTIEK/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen moeten een toets of examen voorbereiden.

1. De leerlingen krijgen leerstofoverzichten waarop duidelijk de pagina's vermeld staan.
2. Daarop staat precies aangegeven wat er verwacht wordt.
Bijvoorbeeld: 'Moeten de leerlingen het schema kunnen opschrijven of enkel kunnen toepassen? Moeten de leerlingen eigen voorbeelden kunnen geven of is het voldoende als ze die van in de klas kennen. Mogen ze een atlas gebruiken of niet?'
3. De leerlingen krijgen voorbeeldvragen. Eventueel hebben ze al een proeftoets of een profexamen gemaakt.
Zie fiche 3 'Hoe leer ik leerlingen hun eigen leerproces correct beoordelen?'

Voordelen

- De leerlingen weten duidelijk wat de leerkracht van hen verwacht.
- Discussies over het feit of iets al dan niet gekend moet zijn, worden vermeden.

Materiaal

Duidelijke leerstofoverzichten waarop de naam van het handboek, de pagina, het onderwerp en de doelstelling vermeld staat.

Bijvoorbeeld:

- **Frans** - Concorde 1: p. 140 – 143 L'adjectif possessif. Kunnen vertalen (in de twee richtingen). Het juiste bezittelijke voornaamwoord in een Franse zin kunnen invullen.
- **wiskunde** - Delta 1A: kader p. 8 Het decimaal stelsel: vetgedrukte woorden en symbolen in eigen woorden kunnen verklaren. Bij een gegeven verklaring het juiste vetgedrukte woord of symbool kunnen geven.
- **biologie** - Micro Macro 1: p. 64 Determineren van bladeren. Schema uit het hoofd kennen. Van elke soort blad een voorbeeld kunnen geven (uit het boek of een eigen correct voorbeeld).

Vooraf

De leerlingen weten dat een leerstofoverzicht aangeeft wat ze moeten kennen en kunnen. Ze moeten dus alles wat daarop staat beheersen. Als ze dat kennen en kunnen, zijn ze goed voorbereid.

FICHE 9 - LEERLINGEN LINKEN VRAGEN AAN LEERSTOFONDERDELEN

DIDACTIEK/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen linken de toets- of examenvragen aan hun handboek/notities.

1. De leerlingen krijgen de toets of het examen van vorig jaar.
2. De leerlingen moeten bij elke vraag schrijven op welke bladzijde in hun handboek ze de oplossing kunnen vinden en waar er eventuele toepassingen staan, of ze vermelden de titel en eventuele ondertitel waaronder ze het antwoord kunnen terugvinden.

Voordelen

- De leerlingen denken na over het verband tussen de vragen en de leerstof, maar moeten zich geen zorgen maken over de manier waarop ze hun antwoord zullen formuleren.
- De leerkracht krijgt een duidelijk beeld van de vaardigheden van de leerlingen om antwoorden op te zoeken.

Nadelen

- Het oplossen vraagt extra tijd.
- De leerkracht heeft extra verbeterwerk. (De leerlingen kunnen ook zelf verbeteren aan de hand van een correctiesleutel.)

Materiaal

- toetsen/examens van vorige jaren

Vooraf

- Leerlingen het doel uitleggen:
vragen leren linken aan het juiste leerstofonderdeel.
- Afspreken of die toets al dan niet (gedeeltelijk) meetelt bij de eindbeoordeling.

FICHE 10 - VOORKOMEN DAT LEERLINGEN VRAGEN BLANCO LATEN

DIDACTIEK/EVALUATIE

Klassituatie

De leerkracht controleert of alle (deel)vragen opgelost zijn.

1. De leerling geeft zijn examen af.
2. De leerkracht controleert of alle (deel)vragen opgelost zijn.
3. Wanneer de leerling bepaalde (deel)vragen niet heeft opgelost, stuurt de leerkracht hem/haar terug om ze in te vullen.
4. Als de leerling dan nog (deel)vragen niet heeft ingevuld, vraagt de leerkracht naar de reden.
5. De leerkracht stuurt de leerling eventueel opnieuw terug tot alle vragen ingevuld zijn.

Voordelen

- De leerlingen worden aangespoord om over elke vraag na te denken. Ze zullen vragen niet meer zomaar blanco laten, omdat de leerkracht hen dan toch terugstuurt.
- Op die manier beschikt de leerkracht over belangrijke informatie. Heeft de leerling de vraag niet beantwoord omdat:
 - hij/zij het antwoord niet wist
 - hij/zij de vraag niet begreep
 - hij/zij de vraag gewoon niet gezien heeft
- De leerkracht kan dit best op het examen van de leerling noteren, vermits dit belangrijke informatie is bij de beoordeling nadien.
- De leerling leert zo om aan te geven waarom een bepaalde vraag niet is ingevuld.

Nadelen

- De leerkracht moet de tijd nemen om na te gaan of alle (deel)vragen beantwoord zijn.

Opmerking

Dit kan eventueel alleen gebeuren bij de risicoleerlingen.

Leerlingen met ADHD hebben blijvend nood aan externe controle.

Voor jonge leerlingen is het een leerproces om ALLE vragen nauwkeurig te lezen en in te vullen.

Materiaal

- een examen met duidelijke en genummerde vragen

Vorbereiding

- De leerlingen leren vragen structureren.

Zie ook:

Fiche 4: 'Hoe leer ik leerlingen vragen correct interpreteren?'

FICHE 11 - NAGAAN OF LEERLINGEN ZELFSTANDIG LEERSTOF VERWERKEN

DIDACTIEK/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen tonen dat ze studievoordigheden kunnen toepassen op leerstof die niet in de klas behandeld is.

De leerlingen krijgen vragen die ze met behulp van hun boek moeten oplossen.

1. De leerlingen gebruiken de inhoudopgave.
2. De leerlingen halen informatie uit illustraties.
3. De leerlingen gebruiken titels om een beeld te krijgen van de informatie die ze daar kunnen vinden.
4. De leerlingen laten zich leiden door cursief en vet gedrukte woorden in de tekst.

Klassituatie

De leerlingen maken een openboekexamen over de leerstof die in de klas behandeld is.

De leerlingen krijgen tips en oefenen het voorbereiden van een dergelijk examen.

1. Je maakt een uitgebreide inhoudsopgave, d.w.z. je neemt de grote titel over en je schrijft daaronder de kleine titels. Je bestudeert alle illustraties en leest de bijbehorende tekst. Als je uit die tekst iets niet begrijpt, vraag je uitleg. Je schrijft die uitleg op.
2. Je legt een lijst aan van moeilijke of schuin gedrukte woorden met bijbehorende bladzijden zodat je zo' n woord snel terug kan vinden.
3. Je maakt een lijst van data en geschiedkundige namen met bijbehorende blz. zodat je informatie snel terugvindt.
4. Je studeert de kaarten en je leert de plaatsnamen op blinde kaarten, bij elke kaart studeer je ook de datum.
5. Je stelt vragen over de teksten die je leest.

Voorbeeldvragen:**Kennisvragen:** Wie is/Wat is/Wanneer ...?

Bijvoorbeeld:

- Wat zijn megalieten?
- Leg uit: aristocraten, mythologie, ...

Denkvragen en inzichtsvragen: Waarom/Hoe komt dat/Leg uit ...?**Je bedenkt en verwoordt zelf het antwoord, je gebruikt informatie uit de tekst.**

Bijvoorbeeld:

- Hoe komt het dat Egypte een heel vruchtbare streek is?
- Leg uit: In Soemerië wordt de tempelstad geleidelijk aan een stadstaat.
- Tijdens het bestuur van Pericles beleeft Griekenland een 'gouden tijd':
Waarvoor zorgt Pericles allemaal?

Historische en geografische situering

Je zoekt bij data en je zoekt in de kaarten.

Bijvoorbeeld:

- Beschrijf aan de hand van de kaart de veroveringen van Alexander de Grote.
- Teken Egypte met de Nijl en de belangrijke hoofdsteden.

Illustraties

Bijvoorbeeld:

- Welke illustraties tonen een grote technische vooruitgang in de landbouw aan?
- Welke illustratie toont aan dat de Grieken talrijke goden vereerden?

Voordelen

- De leerlingen leren informatie opzoeken.
- De leerlingen leren nadenken bij de leerstof en verbanden leggen:
 - tussen tekst en illustraties
 - tussen titels en de tekst die erbij hoort
 - tussen vet of cursief gedrukte woorden en de definitie ervan
 - tussen verschillende onderdelen

Nadelen

- Voor sommige leerlingen vraagt het verwerven van deze vaardigheden veel energie.

FICHE 12 - LEERLINGEN STUDEREN TEKENINGEN, KAARTEN EN SCHEMA'S

DIDACTIEK/HUISTAKEN

Klassituatie

De leerlingen moeten aardrijkskundige plaatsen op een blinde kaart kunnen aanduiden.

- De leerlingen beschikken over een kaart waarop de in te studeren aardrijkskundige namen op de juiste plaats vermeld staan.
- De leerlingen krijgen ook een kaart waarop die namen niet geschreven zijn.
- De leerlingen leggen een doorschijnend plastieken mapje over de blinde kaart en schrijven daarop met een uitwisbare stift, op de juiste plaats, de in te studeren namen.
- De leerlingen controleren of ze alles correct hebben benoemd.
- De leerlingen vegen de namen op het plastieken mapje terug uit en blijven inoefenen tot ze alle namen correct kunnen plaatsen.

De leerlingen moeten de delen kunnen benoemen.

- De leerlingen hebben een tekening waarop alle onderdelen benoemd zijn.
- De leerlingen beschikken over dezelfde tekening waarbij de namen niet staan en de samenhangende delen niet op een gelijkaardige manier zijn aangeduid (het oefenblad).
- De leerlingen leggen een doorschijnend plastieken mapje over het oefenblad en vullen daarop met een uitwisbare stift de namen in.
- De leerlingen controleren of ze alles juist hebben benoemd.
- De leerlingen vegen het kaartje terug schoon en beginnen opnieuw tot ze alle onderdelen correct kunnen benoemen.

Bijvoorbeeld:

- de onderdelen van het skelet
- de onderdelen van het spijsverteringsstelsel
- de lichaamsdelen in het Frans of in het Engels

Voordelen

- De leerlingen studeren tot ze de leerstof 'kennen' en niet enkel 'herkennen' op een ingevulde tekening.
- De leerlingen hoeven geen tijd te besteden aan het overtekenen van figuren alvorens te kunnen beginnen met studeren.

Nadelen

- Elke leerling heeft twee exemplaren nodig (één dat in de klas wordt ingevuld en één om te oefenen).

Materiaal

Voor elke leerling:

- een blanco exemplaar van elke tekening die de leerlingen moeten inoefenen
- een doorschijnend plastieken mapje
- een uitwisbare stift

Vooraf

- De leerlingen moeten weten dat het ongevulde exemplaar bedoeld is om telkens opnieuw te gebruiken om de leerstof in te oefenen.
- Ze moeten er dus een doorschijnend plastieken mapje over leggen en daarop met een uitwisbare stift schrijven en niet rechtstreeks op het blad invullen.

Opmerking

Deze werkwijze kan men ook ruimer gebruiken. Bijvoorbeeld een zelfde Franse tekst waarin steeds andere woordenschat is weggelaten: de zelfstandige naamwoorden, de werkwoorden, de voorzetsels en de bijwoorden, de bijvoeglijke naamwoorden.

FICHE 13 - LEERLINGEN BESCHIKKEN OVER HET NODIGE MATERIAAL

MANAGEMENT/LEERSTOF

Klassituatie

De leerlingen hebben bepaalde handboeken nodig, zoals een atlas.

1. Bij het begin van de les zegt de leerkracht welke handboeken/schriften de leerlingen klaar moeten leggen.
2. De leerlingen die een bepaald boek niet bij zich hebben, kunnen dat van de klas gebruiken.

De leerlingen hebben materiaal nodig, zoals markeerstiften, een passer, een geodriehoek ...

1. De leerkracht zegt welk materiaal de leerlingen voor de les klaar moeten leggen.
2. Wie het nodige materiaal niet bij zich heeft, kan de set van de klas gebruiken.

Voordelen

- Alle leerlingen beschikken over eigen materiaal zodat iedereen actief aan de les kan deelnemen. Samen kijken in een boek nodigt immers uit tot praten. Als meerdere leerlingen hetzelfde materiaal gebruiken, is er altijd iemand die moet wachten.
- De leerlingen kunnen het 'vergeten' van materiaal niet meer gebruiken als uitvlucht om niet te moeten meewerken.

Nadelen

- De leerlingen kunnen onzorgvuldig te werk gaan bij het inpakken van hun boekentas omdat ze toch het materiaal van de klas kunnen lenen.
- De leerkracht kan een sanctie verbinden aan het teveel vergeten van materiaal.

Materiaal

- per vak een extra set handboeken
- per klas een set teken- en schrijfgerei

Vooraf

De leerlingen weten dat ze het materiaal van de klas kunnen gebruiken als ze iets vergeten zijn, maar dat het niet de bedoeling is dat een bepaalde leerling daar permanent gebruik van maakt.

Opmerking

Vergeetachtigheid kan een symptoom zijn van een leerstoornis of een ontwikkelingsstoornis zoals AD(H)D, dyslexie, dyscalculie, NLD, dyspraxie, ...

FICHE 14 - BEGRIP EN BASISKENNIS VAN LEERLINGEN CONTROLEREN

MANAGEMENT/EVALUATIE

Klassituatie

De leerkracht legt termen/begrippen/symbolen uit en gaat na of de leerlingen ze begrepen hebben.

1. De leerkracht legt termen uit.
2. De leerlingen moeten op hun droog-uitwisbaar bordje schrijven welke term bij het gevraagde thuishoort.

Bijvoorbeeld:

- termen
actief en passief in een balans
de verzamelingen N, Z, Q

herbivoren, carnivoren, omnivoren

- vragen
Waar staat 'gebouwen'?
In welke verzameling hoort 8/4?
Tot welke groep behoort het varken?

De leerkracht legt spellingsregels uit en gaat na of de leerlingen ze kunnen toepassen.

1. De leerkracht dicteert woorden waarop de leerlingen de uitgelegde spellingsregels moeten toepassen.
2. De leerlingen schrijven de woorden op hun bordjes.

De leerkracht toetst parate kennis en de kennis van feiten.

1. De leerkracht toetst of bij de leerlingen de feitenkennis aanwezig is waarop deze les voortbouwt.
Bijvoorbeeld: 'Geef de datum van de Franse revolutie'.
2. De leerkracht gaat na of de leerlingen de nodige formules nog kennen.
Bijvoorbeeld: 'Geef de formule van dichtheid.'

Klassituatie**De leerlingen lossen zelfstandig een oefening op.**

1. De leerkracht schrijft een oefening op het bord.
Bijvoorbeeld: 'een vergelijking'.
2. De leerlingen lossen die oefening op.
3. De leerkracht schrijft alle antwoorden op die de leerlingen op hun bordjes hebben staan en turft de frequentie van de antwoorden.
4. Er wordt besproken welk antwoord juist is en waarom.

Voordelen

- Alle leerlingen zijn actief bij de les betrokken.
- De leerkracht heeft dadelijk een beeld van de kennis en kunde van alle leerlingen van de klas.
- Ook verleggen leerlingen antwoorden op de vragen.

Nadelen

- Enkel geschikt voor korte antwoorden.
De leerkracht moet in een oogopslag het antwoord kunnen beoordelen.

Materiaal

Per leerling:

- een droog-uitwisbaar bordje of een doorschijnend plastieken mapje met daarin een wit blad
- een uitwisbare stift
- een wisser of vodje om het bordje proper te maken
(wordt best aan het bordje vastgemaakt)

Vorbereiding

Bespreking van het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje:

- De leerkracht stelt een vraag.
- De leerlingen noteren het antwoord op hun bordje.
- De leerlingen steken het bord omhoog zodat de leerkracht het antwoord kan lezen.
- De leerkracht beoordeelt de antwoorden en geeft feedback.

Voor het gebruik van het droog-uitwisbaar bordje - zie ook:

Fiche 2: 'Hoe leer ik leerlingen stapsgewijze schema's instuderen?'

Fiche 6: 'Hoe kan ik alle leerlingen bij het opbouwen van een redenering betrekken?'

FICHE 15 - SNEL EEN BEELD KRIJGEN VAN INZICHT VAN LEERLINGEN

MANAGEMENT/EVALUATIE

Klassituatie

De leerkracht toetst of de leerstof van de vorige les begrepen en verworven is.

1. De leerkracht toetst de basisleerstof uit de vorige les.
2. Iedere leerling wisselt de toets uit met zijn buur, die hem verbetert of de leerling verbetert de eigen toets met een andere kleur.
3. De leerkracht geeft aan waaraan de leerling in het vervolg vooral aandacht moet besteden en op welke manier hij/zij dit best doen.

De leerkracht toetst aan het einde van de les of de basisleerstof begrepen is.

1. De leerlingen maken een toepassing op de basisleerstof die net uitgelegd is.
2. De leerlingen verbeteren aan de hand van de correcte oplossing op het bord.
3. De leerkracht bespreekt welke onderdelen opnieuw zullen uitgelegd worden.

Voordelen

- Leerlingen krijgen direct feedback over hun kennen en kunnen.
- Leerlingen krijgen leertips en aanwijzingen.
- Als leerlingen met het handboek hun eigen toets of die van een medeleerling verbeteren, leren ze hun handboek beter gebruiken.
- Leerlingen worden ertoe aangezet om regelmatig te studeren.
- Leerkrachten krijgen een beeld van de manier waarop leerlingen studeren.
- Leerkrachten weten welke leerstofonderdelen nog niet begrepen zijn. Hij/zij moet dus niet onnodig langer tijd besteden aan onderdelen die iedereen onder de knie heeft.

Nadelen

- Een toets neemt tijd in beslag, zeker als de leerlingen zelf verbeteren en als de leerkracht dadelijk feedback geeft.
- Soms zijn de leerlingen niet streng genoeg bij de verbetering van hun eigen toets. Toetsen uitwisselen tussen burens kan dit verhelpen.

Materiaal

- toetsvragen

Vooraf

Afspraken over de toets:

- Telt de toets mee bij de eindbeoordeling of is het een proeftoets?
- Afspraken over de manier waarop de toets verbeterd wordt:
 - Leerling verbetert met het handboek de eigen toets in een andere kleur.
 - Leerling verbetert met een correctiesleutel de eigen toets.
 - De leerlingen verwisselen per twee en verbeteren de toets van hun buur.
 - De leerkracht verbetert de toets.

FICHE 16 - LEERLINGEN LEREN REGELMATIG STUDEREN

MANAGEMENT/HUISTAKEN

Klassituatie

De leerlingen moeten woordenschat leren in een vreemde taal.

1. De leerkracht geeft aan welke woordenschat tegen volgende week moet gekend zijn.
2. De leerkracht verdeelt die leerstof in dagelijkse taken.
Bijvoorbeeld: 'Steeds 15 woorden in 5 kolommen'.
Zie ook: studietips: 'Tip 5 - Hoe studeer ik woordenschat'.

	Frans/Engels woord overschrijven	Nederlands vertalen+ controleren fouten leren	Frans/Engels kolom 1 afdekken, vertalen, controleren, fouten leren	Nederlands kolom 2 afdekken, vertalen, controleren, fouten leren	Frans/Engels toets ___/15 Nu nog fout? → een * in je woordenlijst.
1					
2					
3					
4					
5					

3. De leerlingen oefenen dagelijks het opgegeven deel.
4. Of de leerling die opsplitsing al dan niet heeft opgevolgd kan de leerkracht gebruiken als aanknopingspunt bij de bespreking van het resultaat.

De leerlingen hebben een belangrijk stuk leerstof van wiskunde gezien dat veel inoefening vraagt.

1. De leerkracht geeft de leerlingen dagelijks één oefening in verband met die leerstof. Bijvoorbeeld: 'Het oplossen van vergelijkingen in de eerste graad'.
2. De leerlingen maken dagelijks een oefening (in een oefenschrift).
3. De leerkracht controleert of de oefening gemaakt is.
4. Bij fouten kan een leerling die de oefening correct heeft opgelost als coach optreden.

Voordelen

- De leerlingen krijgen de gewoonte om dagelijks te werken.
- Grote gehelen worden opgesplitst in kleinere onderdelen, zodat het overzichtelijker wordt.
- Leerlingen herhalen geregeld de belangrijke leerstof.

Nadelen

- Dit is een aanbod voor de leerlingen. Als een leerkracht niet dagelijks in de klas komt, kan hij/zij ook niet dagelijks controleren of die taak wel gemaakt is.

Materiaal

- leerstof die herhaling vraagt, bijvoorbeeld:
 - woordenschat in vreemde talen, stamtijden van werkwoorden
 - basisleerstof bij wiskunde zoals oplossen van vergelijkingen

Vorbereiding

- De leerlingen kennen de bedoeling van dagelijkse taken:
 - grote delen leerstof worden in overzichtelijke stukken opgesplitst
 - leerstof die moet geautomatiseerd worden, wordt geregeld herhaald
- De leerkracht geeft een overzicht van de dagelijkse taken.
Op die manier wordt het opsplitsen in kleinere onderdelen voor leerlingen geconcretiseerd.

FICHE 17 - LEERLINGEN VULLEN AGENDA CORRECT IN

MANAGEMENT/HUISTAKEN

Klassituatie

Agenda van buur controleren

- Aanvankelijk controleren alle leerlingen elkaars agenda op leesbaarheid, volledigheid, enz.
- Na een tijdje gebeurt dit enkel nog voor risicoleerlingen.

Opmerking

Bij hardnekkige problemen kan de leerkracht de agenda van die leerling controleren. Hij/zij moet dan spontaan zijn/haar agenda aan de leerkracht laten zien. Een buur of tutor kan hem/haar hieraan herinneren.

Voordelen

- Alle leerlingen hebben een correct en volledig ingevulde agenda. Alle leerlingen weten welke lessen ze moeten leren en welke taken ze moeten maken.
- Op sociaal gebied is dit voor de leerlingen ook een enorme verrijking. Ook zwakkere leerlingen worden ingeschakeld om anderen te helpen.

Nadelen

- Er moet tijd zijn om de agenda in te vullen, dus niet nog gauw na het belsignaal.

Materiaal

- een agenda waarin voldoende plaats is voor het noteren van de geziene leerstof, de werken en de lessen.

Vooraf

- De leerkracht geeft duidelijk aan wat de leerlingen in hun agenda moeten noteren.
- De leerlingen schrijven steeds de naam van het boek, de pagina, het onderwerp en de correcte opdracht in de agenda
- De leerlingen kennen het nut van een zorgvuldig ingevulde agenda.

Zie ook:

Fiche 8: 'Hoe kan ik ervoor zorgen dat de leerlingen precies weten wat ze moeten kennen en kunnen?'

FICHE 18 - AFLEIDING DOOR AUDITIEVE PRIKKELS VOORKOMEN

DIFFERENTIATIE/LEERSTOF

Klassituatie

1. De leerlingen moeten zelfstandig werken.
2. De leerlingen krijgen de opdracht om zelfstandig een opdracht uit te voeren.
3. De leerlingen mogen oorbeschermers opzetten om zich beter te kunnen concentreren. De leerlingen met AD(H)D worden best verplicht om oorbeschermers te dragen tijdens het zelfstandig werken.

Voordelen

- De leerlingen worden niet afgeleid door onbelangrijke geluiden. Ze worden ook niet gestoord door de uitleg die andere leerlingen eventueel krijgen.
- Dit maakt het voor de leerlingen duidelijker wanneer ze zelfstandig moeten werken.

Nadelen

- De school moet over een aantal oorbeschermers beschikken.
Men kan er eventueel voor kiezen om enkel de leerlingen met AD(H)D oorbeschermers te laten gebruiken.

Materiaal

- oorbeschermers

Vooraf

- De leerlingen weten dat de oorbeschermers bedoeld zijn als hulpmiddel om zich beter te concentreren bij zelfstandig werk.
- Als enkel de leerlingen met AD(H)D oorbeschermers gebruiken, moet dit vooraf in de klas besproken worden.

FICHE 19 - NIVEAUVERSCHILLEN TUSSEN LEERLINGEN OPVANGEN

DIFFERENTIATIE/LEERSTOF

Klassituatie

De leerlingen maken zelfstandig oefeningen.

1. De leerlingen wisselen per twee schriften uit en vergelijken oplossingen. Zij bespreken samen wie het juist heeft en waarom. De leerkracht biedt hulp.
2. De leerlingen controleren elkaars oplossingen en bieden hulp bij het verbeteren. De coach (zie: 'Vooraf') legt uit wat fout is.
3. De leerkracht verbetert de oefeningen van de twee snelste leerlingen. De leerlingen gaan mee rond en verbeteren bij medeleerlingen.

De leerlingen geven elkaar uitleg en hulp over een basistechniek.

1. De leerkracht legt een techniek uit aan het bord, bijvoorbeeld: een constructie met passer.
2. De leerlingen voeren de techniek uit samen met de leerkracht.
3. De leerlingen voeren de techniek meteen uit als toets.
4. De leerlingen die de norm halen geven extra uitleg aan leerlingen die de norm niet halen.
5. De leerlingen oefenen tot ze de norm halen.

Een sterke leerling coacht een zwakke leerling over verschillende lessen heen.

1. Een leerling blijkt opvallende problemen te hebben met een vak.
2. Een leerling die toe is aan verrijking springt in als permanente coach.

Snelle leerlingen hebben verrijkingstaken met correctiemodellen.

1. Zij werken per twee een reeks oefeningen af en verbeteren door vergelijking.
2. Zij bespreken de verschillen en zoeken naar de juiste oplossing.
3. Zij controleren met de correctiesleutel.
4. De leerkracht geeft ondertussen les aan de rest van de klas.

Voordelen

- De leerkracht heeft meer (didactische) tijd voor leerlingen die hulp en aandacht nodig hebben.
- Leerlingen krijgen meer individuele hulp en uitleg.
- Leerlingen blijven actiever.
- Leerlingen met nood aan uitdaging hebben meer gevarieerde taken.
- Er kan sneller met niveaugroepen en differentiatie gewerkt worden.
- Leerlingen leren zelfstandiger werken.
- Coachen betekent ook bewuster omgaan met leerstof.
- De basiskennis is beter gekend en beklijft beter.
- Op sociaal gebied is dit voor de leerlingen ook een enorme verrijking.

Nadelen

- De klas is rumoeriger.
- De leerkracht verliest sneller het overzicht.
- Enkel mogelijk bij goed afgebakende lesonderdelen.

Materiaal

- correctiesleutels
- duidelijk bepaalde doelstellingen over de leerstof die de leerlingen moeten kennen
- differentiatieleerstof en verrijkingstaken

Vooraf

- Leerlingen leren wat coachen betekent:
 - De medeleerling hulp geven om een deel leerstof te kennen.
 - De medeleerling uitleg geven bij een techniek of oefening.
- Afspraken maken over coaching:
 - waar? moet het in hetzelfde klaslokaal?
 - hoe? mag er gepraat worden? hoe luid? hoe lang?
 - wat als leerling niet met coach wil samenwerken?
 - mogen groepjes gewisseld worden?

Opmerking

Zwakkere leerlingen treden ook soms op als begeleider, bijvoorbeeld bij het controleren van de agenda en als medeleerlingen elkaar ondervragen. Niet elke snelle leerling is een goede coach. Die leerlingen 'weten' soms gewoon de oplossing en kunnen niet goed uitleggen hoe ze daartoe gekomen zijn.

FICHE 20 - HULPMIDDELEN BIJ EVALUATIE TAALVAKKEN

DIFFERENTIATIE/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen maken een dictee.

1. Leerlingen met ernstige dyslexie mogen hun dictee voorbereiden of ze mogen een computer met spellingcontrole gebruiken.
2. Sommige leerlingen mogen een schema met spellingsregels gebruiken.
3. Sommige leerlingen mogen voor de vreemde talen een schema met klank-tekenkoppelingen gebruiken.

Voorbeeld van een deel uit het schema Frans:

wat je hoort	wat je schrijft	voorbeeldwoord
oe	ou	bonjour
wa	oi	avoir
sj (van sjaal)	ch	chaise

Voorbeeld van een deel uit het schema Engels:

wat je hoort	wat je schrijft	voorbeeldwoord
ie	ea	please
ie	ee	sweet
ie	y	very

Sommige leerlingen mogen een schema gebruiken dat hen helpt bij de controle.

Bijvoorbeeld: holé@dokola.dt.

ho = hoofdletters toevoegen, horen hoe je het woord schrijft

le = leestekens nakijken, nalezen wat je geschreven hebt

do = doffe klanken opzoeken

ko = na korte klanken verdubbelen

la = lange klanken ook enkel

dt = werkwoorden checken

De leerlingen maken een opstel.

Leerlingen met ernstige dyslexie mogen een computer met spellingcontrole gebruiken. Zij mogen al hun schrijfwerk op computer maken.

De leerlingen moeten een tekst uit het hoofd leren.

- Leerlingen met een zwak geheugen noteren de eerste letter van elk woord op een fiche.
- Die fiche mogen zij gebruiken bij het opzeggen.
- Dit is voor alle talen te gebruiken.

Voordelen

- Leerlingen met dyslexie kunnen een ordelijk werkstuk afleveren dat niet bol staat van de fouten.
- Een open klasgesprek over het gebruik van hulpmiddelen geeft de leerlingen een positieve kijk op het anders zijn van mensen. Ze leren oog hebben voor wat mensen wel kunnen en niet enkel voor datgene waarmee ze problemen hebben.
- De leerlingen leren zichzelf beter kennen. Op termijn kennen ze zo heel goed hun sterke en zwakke kanten.

Nadelen

- Het gebruik van hulpmiddelen kan jaloezie opwekken bij medeleerlingen.
- Voor het gebruik van een laptop moet een stopcontact in het lokaal beschikbaar zijn.
- De school moet over een printer beschikken.
- De printer staat soms ver van het klaslokaal.
- Een printer in het klaslokaal maakt een storend geluid.

Materiaal

Leerlingen beschikken over het materiaal dat ze mogen gebruiken.
De leerlingen zorgen er zelf voor dat ze het nodige materiaal bij zich hebben.

Vooraf

- Afspraken met leerlingen met problemen (en met hun ouders):
 - welke hulpmiddelen ze mogen gebruiken, bijvoorbeeld: laptop met spellingcontrole, rekenmachine, tafelkaart, schema's, tekeningen
 - wanneer ze die hulpmiddelen mogen gebruiken, bijvoorbeeld: bij het maken van oefeningen, bij bepaalde examens
- Informatie doorgeven aan de rest van de klas:
 - welke afspraken er gemaakt zijn
 - waarom die leerling hulpmiddelen mag gebruiken
 - eventueel een brief meegeven voor de ouders van alle leerlingen van de klas met daarin uitleg over de hulpmiddelen die sommige leerlingen mogen gebruiken

FICHE 21 - HULPMIDDELEN BIJ EVALUATIE WISKUNDE/ZAAKVAKKEN

DIFFERENTIATIE/EVALUATIE

Klassituatie

De leerlingen maken een examen voor wiskunde.

- Leerlingen met ernstige reken- en automatiseringsproblemen mogen een rekenmachine gebruiken.
- Sommige leerlingen mogen een oplossingschema gebruiken.

De leerlingen moeten een meetkundige tekening maken.

- Leerlingen met problemen op het gebied van de fijne motoriek mogen hun tekening mondeling toelichten.

De leerlingen maken een examen over een zaakvak.

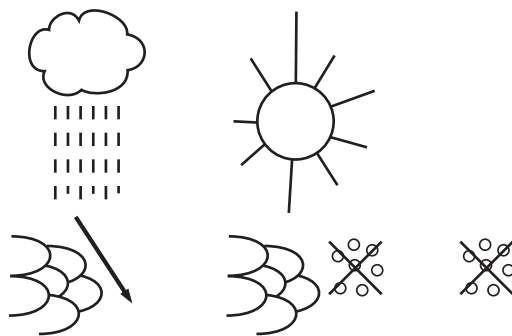
- Leerlingen met ernstige schrijfproblemen gebruiken een laptop met spellingscontrole. Zij krijgen het examen op papier en op een diskette aangeboden.
- Leerlingen met een zwak geheugen mogen schema's gebruiken.
- Sommige leerlingen mogen tekeningen gebruiken om hun geheugen te ondersteunen.

Bijvoorbeeld: 'De huid van reptielen is bedekt met hoornschubben.

Deze schubben maken de huid ondoorlaatbaar voor water.

Een reptiel zweeft dus niet zoals zoogdieren. De eitjes van reptielen hebben een leerachtige schaal, die beschermt tegen uitdroging.'

Een leerling gebruikt deze zelfgemaakte tekeningen als geheugensteun.

Voordelen

- Leerlingen met dyslexie kunnen een ordelijk werkstuk afleveren dat niet bol staat van de fouten.
- Leerlingen met een zwak geheugen kunnen hun inzicht tonen als ze schema's mogen gebruiken. Zo tonen ze wat ze kunnen en niet enkel wat ze vergeten zijn.
- Leerlingen met ernstige reken- en automatiseringsproblemen kunnen de juiste oplossing vinden. Ze kunnen zich volledig concentreren op het redeneren.
- Een open klasgesprek over het gebruik van hulpmiddelen geeft de leerlingen een positieve kijk op het anders zijn van mensen. Ze leren oog hebben voor wat mensen wel kunnen en niet enkel voor datgene waarmee ze problemen hebben.
- De leerlingen leren zichzelf beter kennen. Op termijn kennen ze zo heel goed hun sterke en zwakke kanten.

Nadelen

- Het gebruik van hulpmiddelen kan jaloezie opwekken bij medeleerlingen.
- Voor het gebruik van een laptop moet een stopcontact in het lokaal beschikbaar zijn.
- De school moet over een printer beschikken.
- De printer staat soms ver van het klaslokaal.
- Een printer in het klaslokaal maakt een storend geluid.

Materiaal

- Leerlingen beschikken over het materiaal dat ze mogen gebruiken.
De leerlingen zorgen er zelf voor dat ze het nodige materiaal bij zich hebben.

Vooraf

Afspraken met leerlingen met problemen (en met hun ouders):

- welke hulpmiddelen ze mogen gebruiken, bijvoorbeeld: 'laptop met spellingcontrole, rekenmachine, tafelkaart, schema's, tekeningen, enz.'
- wanneer ze die hulpmiddelen mogen gebruiken, bijvoorbeeld: 'bij het maken van oefeningen, bij bepaalde examens, enz.'
- informatie doorgeven aan de rest van de klas:
 - welke afspraken er gemaakt zijn
 - waarom die leerling hulpmiddelen mag gebruiken
- eventueel brief meegeven voor de ouders van alle leerlingen van de klas met daarin uitleg over de hulpmiddelen die sommige leerlingen mogen gebruiken

Opmerking

Bepaalde rekenmachines zijn beter geschikt voor leerlingen met leermoeilijkheden dan andere. Zo kan de leerling bijvoorbeeld op de 'TI-40 collège II' op een eenvoudige manier de gemeenschappelijke noemer van verschillende breuken zoeken.

FICHE 22 – OVERBELASTING VOORKOMEN

DIFFERENTIATIE/HUISTAKEN

Klassituatie

De leerlingen moeten toepassingen maken op leerstof die in de klas aan bod is gekomen.

- Leerlingen die de hele redenering uitschrijven om oefeningen foutloos op te lossen, mogen minder oefeningen maken. Zij moeten bij elke oefening b.v. wel schriftelijk het volledige oplossingschema doorlopen.
- Sterkere leerlingen maken moeilijkere oefeningen (in verscheidene handboeken zijn er uitbreidingsoefeningen opgenomen).
- Leerlingen met problemen mogen bepaalde hulpmiddelen gebruiken (rekenmachine, oplossingschema, enz.)

De leerlingen moeten de leerstof die in de klas behandeld is, instuderen.

De leerkracht differentieert in de mate van beheersing die vereist wordt. Bijvoorbeeld: 'wiskunde - de leerlingen moeten een oplossingschema voor vergelijkingen instuderen'.

- De meeste leerlingen moeten het schema kennen en kunnen toepassen.
- Leerlingen met een zwak geheugen moeten oefenen tot ze het schema vlot kunnen toepassen, maar hoeven het niet uit het hoofd kennen. Ze mogen bij overhoringen het schema gebruiken.'

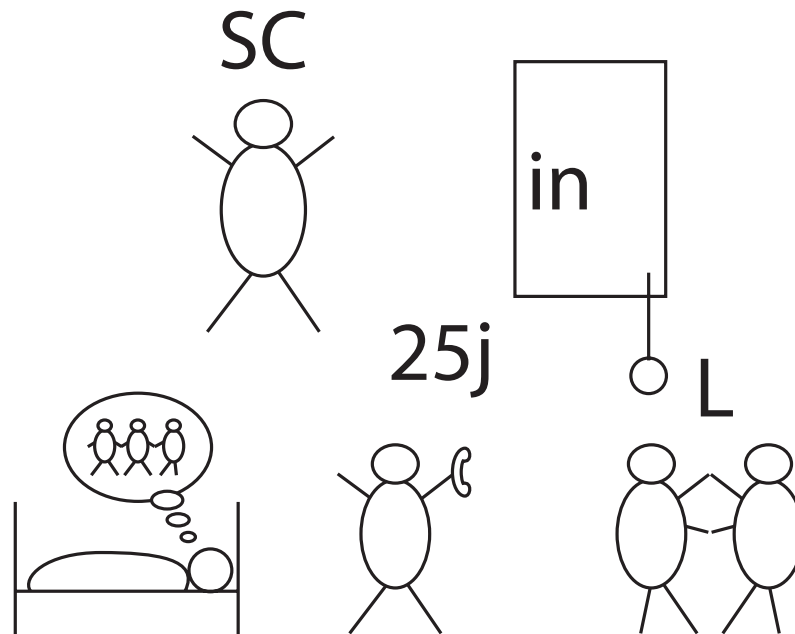
De leerlingen moeten een tekst/gedicht uit het hoofd leren.

Leerlingen met een zwak geheugen moeten de tekst/het gedicht instuderen tot ze die met hulpmiddelen kunnen opzeggen. Dit helpt om woordenschat en zinnen te integreren.

Bijvoorbeeld:

- De leerlingen mogen een fiche gebruiken waarop de eerste letter van elk woord staat.
- De leerlingen mogen fiches met tekeningen gebruiken bij het opzeggen van de tekst.

Sophie Charac est une jeune femme de 25 ans. Elle a terminé ses études d'ingénieur. Sophie a toujours rêvé de pouvoir aider les gens du tiers monde. Maintenant le grand moment est arrivé. Elle téléphone à son ami Luc pour annoncer son départ.

Voordelen

- Leerlingen met problemen raken niet oververmoeid omdat ze na schooltijd nog uren moeten werken.
- Leerlingen met problemen kunnen ook succes ervaren. Zij kunnen stoppen met hun huiswerk als ze de voor hen bepaalde norm bereikt hebben.

Nadelen

- De 'privileges' van bepaalde leerlingen kunnen jaloezie opwekken bij medeleerlingen.

Vooraf

De leerkracht bespreekt met de klas waarom sommige leerlingen hulpmiddelen mogen gebruiken en/of minder oefeningen moeten maken. Eventueel wordt er een brief voor de ouders meegegeven

Zie ook:

Fiche 21 en 22: 'Hulpmiddelen'